

SBORNÍK EDUKACE ČASU

**VÝUKOVÉ MATERIÁLY, PRACOVNÍ LISTY A PŘÍPRAVY NA HODINY
PRO UČITELE DĚJEPISU, VÝCHOVY K OBČANSTVÍ A ZÁKLADŮ
SPOLEČENSKÝCH VĚD**

Tato publikace vznikla v rámci projektu „Systémová podpora edukace moderní historie a výchovy k občanství ve školách Moravskoslezského kraje“

reg. č. CZ.1.07/1.3.00/14.0072

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

dostává se Vám do rukou sborník „Edukace ČaSu“, který je jedním z výstupů projektu **Systémová podpora edukace moderní historie a výchovy k občanství ve školách Moravskoslezského kraje** (zkrácený název EduČas), realizovaného v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost v období 2010 – 2013, financovaného Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Projekt byl předložen Krajským zařízením pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informačním centrem, Nový Jičín, příspěvková organizace, jehož partnerem byl Moravskoslezský kraj. Původně byl projekt určen pouze pedagogickým pracovníkům základních a středních škol Moravskoslezského kraje, v průběhu realizace bylo území dopadu projektu rozšířeno o dalších 6 krajů.

Cílem projektu byla podpora výuky moderních dějin, výchovy k demokracii a občanství v souvislosti se zaváděním kurikulární reformy do praxe škol. Nabídkou nejrozličnějších forem vzdělávacích aktivit přispěl projekt ke zlepšení kompetencí učitelů v edukaci vzdělávací oblasti Člověk a společnost.

V průběhu projektu vytvořili účastníci vzdělávacích akcí a metodici projektu mnoho cenných materiálů, z nichž některé jsme zařadili do sborníku „Edukace ČaSu“. Jsou zde obsažena jak témata vztahující se k moderním dějinám, tak témata související s výchovou k občanství včetně námětů na jejich využití ve výuce.

Vážené kolegyně, vážení kolegové, věříme, že sborník „Edukace ČaSu“ bude pro Vás smysuplnou a prospěšnou pomůckou.

Realizační tým projektu EduČas

JADERNÁ ZBRAŇ OD ROKU 1945 PO SOUČASNOST

ZUZANA LOUBET DEL BAYLE

Studenti se seznámí s problematikou jaderných zbraní od prvního použití, přes studenou válku až po současnost. Byla jaderná zbraň nástrojem války, nebo míru? Informace pro odpověď na tuto klíčovou otázku lze hledat v předložených textech. Studenti pracují s dobovými prameny různého druhu, vyhledávají informace, srovnávají je. Text umožňuje samostatnou i skupinovou formu práce. Základní poznatky si studenti utřídí vytvořením osnovy kompozice na dané téma.

Jsou použity metody: analýza různých druhů historických dokumentů (novinové texty, memoáry, rozhlasové projevy, text smlouvy, dobový plakát), získávání informací z map, srovnávání informací pomocí chronologického přehledu událostí, syntéza – vytvoření osnovy k práci na dané téma. Studenti získají přehled o použití jaderných zbraní jako prostředku boje velmocí za studené války, o odzbrojovacím procesu a o současném stavu jaderného ozbrojení.

VYTVÁŘENÍ SOVĚTSKÉHO BLOKU PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE

LUCIE PROPŠOVÁ

Lekce je zaměřena na vytvoření sovětského bloku po 2. světové válce a pochopení principu diktátorského státu. Žáci už v předchozí hodině v rámci práce ve dvojicích přemýšleli nad tím, co vše musí diktátor ve své zemi udělat, aby si vládu udržel. Z učiva o konci 2. světové války už také znali evropské státy, které se dostanou v poválečném vývoji pod vliv SSSR. Předpokládá se, že vyučující zná tzv. třífázový model učení a metody pětilístek a R. A. F. T.

Žáci pochopí principy fungování diktátorského státu na pozadí vytváření sovětského bloku po 2. světové válce. Zároveň se naučí pracovat novými metodami – pětilístek, R. A. F. T.

TRUMANOVA A ŽDANOVOVA DOKTRÍNA

ZUZANA LOUBET DEL BAYLE

Výuková lekce procvičuje u žáků schopnost pracovat přímo s písemnými prameny. Oba texty se týkají začátku studené války. Výběr textů a úkolů je takový, že žáky vede k porovnání a konfrontaci obou projevů.

Procvičení práce s psanými prameny (konkrétně politickými projevy). Žáci se naučí popsat, analyzovat a interpretovat text; uvědomí si, že text neobsahuje jen věcné informace, může mít i funkci přesvědčovací nebo přímo propagandistickou.

VOJÁK V 1. SVĚTOVÉ VÁLCE

MARTIN ROSTEK

Na základě 2 textů je ukázána nejen situace obyčejných vojáků, ale také nejednoznačnost jejich poválečných postojů k válce a politice. Před použitím tohoto výukového materiálu by žáci měli být seznámeni se základními faktografickými informacemi o první světové válce. Dále se předpokládá, že vyučující zná tzv. třífázový model učení a některé metody používané v kurzech kritického myšlení (volné psaní, I.N.S.E.R.T.)

Žáci si uvědomí, že každá historická událost může být vnímána různě nebo dokonce rozporuplně (postoje vojáků k válce). V navazujícím učivu (Evropa po 1. světové válce) žáci lépe pochopí, proč došlo k nástupu autoritativních režimů a rozvoji fašistických hnutí.

FAŠISMUS A MEZIVÁLEČNÁ ITÁLIE

MARKÉTA HABUROVÁ

Žáci tvoří text (volné psaní), který se vztahuje k Itálii mezi lety 1848 - 1918. Pracují s textem o situaci v Německu ve 20. a 30. letech 20. století. Mají před sebou text Fašismus a meziválečná Itálie. Zábavnou formou (párové čtení) dospějí ke stavu Itálie po první světové válce, vč. nástupu fašismu a B. Mussoliniho k moci. Dovedou charakterizovat Itálii v 1. polovině 20. století (metoda pětílístek).

Metody, cíle a výstupy: volné psaní, párové čtení a pětílístek. Žáci umí slovně i obrazně obsáhnout pojem „fašismus“ a uvedou způsob, jakým došlo k uchopení moci v Itálii. Popíší historický vývoj v meziválečné Itálii. Dokážou nalézt shodu a rozpoznat rozdíly mezi vývojem v Itálii a v Německu (návaznost na již probranou látku).

GULAG - SYSTÉM NÁPRÁVNĚ PRACOVNÍCH TÁBORŮ V SSSR

MARCEL MAHDAL

Práce seznamuje s problematikou gulagů. Představu o fungování sovětské ekonomiky si žáci vytvoří pomocí ukázek z filmu Vězni z roku 1936, propagandistického dobového dokumentu a současného dokumentu BBC. Tématem je stavba moskevského kanálu a budování průmyslových komplexů v Norilsku. Text nabízí především skupinovou práci, založenou na analýze písemných dokumentů a na rozboru filmových ukázek. Ukazuje pracovní a životní podmínky vězňů a přibližuje systém stalinské moci.

Jsou použity metody: skupinová práce s různými druhy textů, vyhledávání informací a jejich prezentace, práce s filmovými ukázkami. Žáci a studenti si mohou představit život v gulagu, fungování stalinského systému a prostředky propagandy na základě vlastního studia dokumentů různého druhu.

KOLEKTIVIZACE V SSSR. PĚT ZÁKLADNÍCH ZJIŠŤOVACÍCH OTÁZEK/FIVE W'S **JIŘÍ TŮMA**

Žáci pomocí informací na připravených kartičkách analyzují fotografie zaznamenávající sovětskou kolektivizaci ve 30. letech na Ukrajině a zodpovídají pět základních otázek.

Skupinová práce. Práce s obrázky, textem. Na základě práce s ukázkami si žáci udělají představu o příčinách, průběhu a důsledcích kolektivizace ve 30. letech na Ukrajině.

PROPAGANDISTICKÁ RÉTORIKA ANEB PODOBNOST ČISTĚ NÁHODNÁ? **JIŘÍ TŮMA**

Žáci doplňují předem dané informace do textu a rozhodují, zda jde o rétoriku nacistickou či komunistickou, v nastalé diskuzi zjišťují shodné či podobné rysy obou režimů, rozuzlení najdou v druhém textu – nezkrácené verzi - a na základě něj dokládají, proč se jedná o text ze SSSR.

Práce s textem, skupinová práce. Na základě praktické ukázky žáci sami zjistí shodné znaky, které jsou charakteristické totalitním režimům.

ŽELEZNICE VE 20. STOLETÍ **JIŘÍ SOVADINA**

Na základě 2 textů je ukázána nejen situace obyčejných vojáků, ale také nejednoznačnost jejich poválečných postojů k válce a politice. Před použitím tohoto výukového materiálu by žáci měli být seznámeni se základními faktografickými informacemi o první světové válce. Dále se předpokládá, že vyučující zná tzv. třífázový model učení a některé metody používané v kurzech kritického myšlení (volné psaní, I.N.S.E.R.T.).

Metody, cíle a výstupy: tiché čtení, workshop, pozorování objektu na obrázku, metoda V-Ch-D, metoda R.A.F.T., diskuse. Žáci shledají, že železnice prošla za necelé 1 století obrovskou proměnou – rozdíl mezi věkem „páry“ a věkem „deportací“. Vcítí se do osudu mnoha milionů lidí, kteří nevyhovovali „árijským předpokladům“. Uvědomí si, že v nesprávných rukou může být dobrý vynález snadno zneužit. Měli by odhadnout, zda je „dobyččák“ skutečně symbolem minulého století, a své tvrzení odůvodnit. Žáci znají význam pojmu „dobyččák, transport, deportace, koncentrační tábor, Árijec, holocaust, gulag“.

FILM „MODERN TIMES“ OD CH. CHAPLINA **ZUZANA LOUBET DEL BAYLE**

Žáci mají zhlédnout Chaplinův film „Modern Times“. Dostanou na pracovním listu tabulku a do ní během promítání průběžně zaznamenávají, jaké postavy/stroje zde vystupují – jakou mají danou roli – jak vyznívá jejich místo ve skutečnosti. Tento druh alternativního učebního materiálu nutí žáky přemýšlet, nikoli pouze pasivně sledovat děj na plátně.

Metody, cíle a výstupy: pozorovací talent, empatie s vystupujícími postavami/stroji, vlastní

názor a jeho obhajoba, analýza a syntéza. Žáci nejen zažijí příběh na plátně, ale rovněž zaujmou postoj ke sledovanému tématu kombinací různých metod. Jsou schopni vysvětlit obsah pojmů „pásová výroba, robot, průmyslová společnost, produktivita práce“ atp. Uvědomují si rozpor mezi svobodou a vykořisťováním, pokrokem a hyperproduktivitou, efektivitou a zotročením. Není snadné rozhodnout, kam by zařadili právě průmyslovou společnost... Žáci by měli rozpoznat, v čem tkví Chaplinova nadsázka – v obsahu/formě/názvu filmu.

HOSPODÁŘSKÝ RŮST ČESKÝCH ZEMÍ A DOBA HOSPODÁŘSKÉ KRIZE VLADIMÍRA JELÍNKOVÁ

Práce obsahuje přípravu na dvě vyučovací hodiny v páté třídě. Téma a hlavně použité metody ale umožňují její využití i v devátém ročníku. Velmi detailně jsou popsány metody brainstormingu a I. N. S. E. R. T. Samotná příprava – její styl – může sloužit jako podnět k promýšlení vlastních postupů.

Jsou použity metody: brainstorming, metoda práce s textem I.N.S.E.R.T, reflexe formou testování, individuální i skupinová práce. Žáci při práci podle uvedených metod získají zkušenost se čtením s porozuměním a se tříděním informací, při práci ve skupině rozvíjejí svou schopnost spolupracovat a respektovat určená pravidla. Příprava přináší modelové postupy pro práci podle uvedených metod. Pro pochopení klíčového pojmu hodiny – hospodářská krize – lze tedy využít jakýkoliv vybraný text vhodný pro devátý ročník. Součástí práce nejsou žádné materiály.

OD ČAPKA DO 21. STOLETÍ IVETA HORÁKOVÁ

Každý žák pracuje s vlastním pracovním listem. Nejprve zvolí metodu volného psaní (témata – varování před nešvary doby), poté učitel zaznamená témata žáků na flipchart a žáci mohou provést zápis do sešitů – heslovitě. Učitel vyzve žáky, aby do tabulky na flipchartu navrhli témata z Čapkovy doby (levý sloupec) a ohniska zájmu ze současnosti (pravý sloupec). Žáci by měli rozhodnout a obhájit, na která z témat v pravém sloupci by se Čapek jistě zaměřil. Učitel dbá na to, aby žáci přesně formulovali své názory, ale do jejich debaty nezasahuje, nechává je komunikovat mezi sebou. Průběžně zaznamenává jejich názory, shodu, námítky na tabuli. Společně s žáky vytyčí max. 5 hlavních témat a vyzve žáky, aby zvolili k danému tématu nejvhodnější literární žánr. Nechá žáky pracovat v 5 skupinkách po 5 žácích – 1 z nich se stane mluvčím skupiny a sděluje, vysvětluje a obhajuje, proč se jeho skupina rozhodla např. pro drama. Učitel zapíše žánry na tabuli a vyzve skupinky, aby každá po dobu 3 minut vytvořila text na téma ze současnosti – v podobě obsahu nové Čapkovy fikce. Každá skupinka přečte třídě svůj soutěžní text. Žáci mohou zvolit vítěze nejzdařilejšího textu společně s učitelem/sami.

Metody, cíle a výstupy: Pracovní list, flipchart, brainstorming, obhajoba názoru kolektivu žáků, volné psaní. Žáci dokážou jasně a zřetelně formulovat vlastní myšlenky i názor skupiny před kolektivem třídy. Jsou pohotoví v otázkách jak zachytit vlastní reflexi na současnost, dovedou ji konfrontovat s Čapkovou přítomností. Žáci umí vysvětlit důvod, proč se rozhodli pro ten který literární žánr a jsou schopni tvůrčí aktivity v zadání daném učitelem (obsah 1 literární fikce). Uvědomují si, že Čapkovy myšlenky nejsou zdaleka „passé“.

PRVNÍ ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA OBDOBÍ DEMOKRACIE A PROSPERITY

ZUZANA LOUBET DEL BAYLE

Text obsahuje dvě části k tématu 1. republika – období demokracie a prosperity, a to přehlednou a graficky zvýrazněnou osnovu se třemi základními body (Ostrov demokracie, Od prosperity ke krizi a Rozvoj kultury a sportu) a oddíl se dvěma fotografiemi a dvěma dokumenty. Jejich analýza vede k vytvoření představy o podílu firmy Baťa na prosperitě 1. republiky.

Jsou použity metody: práce s osnovou - vybavování poznatků k odpovědi na základní otázky, popis fotografií, četba textů dokumentů s porozuměním a jejich analýza. Žáci si mohou na základě četby dokumentů a vlastního pozorování vytvořit představu o pojmu prosperita a o fenoménu Baťa. Získají konkrétní příklad úspěchu 1. republiky a mohou posoudit, jak prospěl demokratický režim hospodářství, kultury a životní úrovni našeho státu. Přehledná osnova umožňuje různé použití. Pojem ostrov prosperity a otázka, jaký vliv měl na situaci v Československu mezinárodní vývoj v letech 1918 – 1938, zařazuje dané téma i do mezinárodního kontextu.

ŽIVOT NA TĚŠÍNSKU V LETECH 1914 - 1940

JIRÍ TŮMA

Výukový materiál by měl žákům pomoci pochopit některé události, které potkaly obyvatele Těšínska, ale především by měl umožnit žákům vcítit se do situace/pozice někoho jiného: Čecha z Karviné, Poláka z Těšína, resp. později z Českého Těšína a Poláka z Jastrzębia. Ukazuje žákům rozdílnost názorů tří různých lidí na politické události. Úkol se může stát východiskem k diskusi o sociálních a národnostních otázkách 20. století nebo k diskusi o vlivu politických změn na život lidí v regionu.

Úkolem žáků je zaznačit na základě emocionální odezvy politické události a změny na Těšínsku jako bod na stupnici od pozitivních k negativním emocím. Pro vysvětlení svých odpovědí musí použít historické argumenty. Žáci se mohou vcítit do situace někoho jiného (z minulosti) a pochopit vývoj národnostní a sociální otázky na Těšínsku.

NORIMBERSKÉ RASOVÉ ZÁKONY

LUCIE PROPŠOVÁ

Na základě práce s textem za použití metod nedokončených vět, párového čtení a pětিলístku žáci umí vysvětlit, co to byly rasové zákony, kdy vznikly a co obsahovaly. Na konci této dvouhodinové lekce dokáží popsat postavení Židů v německé společnosti ve 30. letech 20. století.

Metody nedokončených vět, párového čtení, pětিলístku.

SUDETONĚMECKÁ KRIZE V ČESKOSLOVENSKU PŘED MNICHOVEM

MARCEL MAHDAL

Žáci mají k dispozici pracovní list a metodou párového čtení provádějí záznam do textů „Fall Grün“ a „Politika SdP k československé vládě a Runcimanovi“. Dostanou do rukou obrázek britského karikaturisty Lowa z roku 1938, ale také dokumenty, jako je dopis Henleina Vůdci, propagandistický text o Češích a Židech, úryvek z německé tiskové zprávy o situaci v Československu, příp. zveličování Němců, Hitlerovu proklamaci Chamberlainovi o našem pohraničí, a další karikatury zveřejněné v anglických časopisech. Žáci se s těmito materiály seznamují a utvářejí si svůj dojem a vlastní názor na situaci v československém pohraničí před konferencí v bavorském Mnichově.

Metody nedokončených vět, párového čtení, pětিলístku. Metody, cíle a výstupy: párové čtení, vyhledávání klíčových slov a faktů, konfrontace s historickými dokumenty a jinými materiály, pozorování a uvědomění si souvislostí. Žáci naleznou společné znaky v předloženém historickém materiálu. Mohou si uvědomit, na čí straně bylo právo a jakou roli patrně sehrála propaganda v rukou silných politických soupeřů – „dobrý sluha, ale zlý pán“. Umí vysvětlit pojmy „proklamace, karikatura“, typizovat prostřednictvím charakteristických znaků výše uvedené postavy dějin 20. století.

MNICHOVSKÁ DOHODA V KARIKATUŘE A VE FOTOGRAFII

ZUZANA LOUBET DEL BAYLE

Žáci mají k dispozici dvojí historický materiál. Prvním je karikatura D. Lowa, „What´s Czechoslovakia to me, anyway“. Druhým fotografie čtveřice politických veličin z Mnichova. Žáci hledají zdánlivé detaily, jež jasně naznačují postoj jednotlivých aktérů, příp. jejich úmysl angažovat se či ne. Žáci si mohou vyzkoušet roli, kdyby se oni ocitli v roli politika, který má podepsat dohodu s agresorem. Co by převládlo – lhostejnost, odevzdanost, bojovnost, přetvářka...

Metody, cíle a výstupy: pozorování, analýza obrazového materiálu z hlediska sémiologie, syntéza na pracovním listu. Žáci popíší situaci na fotografii i na karikatuře, hledají společné znaky na fotografii i na karikatuře. V případě fotografie si všimnou až nápadných prvků – stisk ruky, skloněná hlava, vítězný výraz tváře, oblečení atp. a na jejich základě mohou vyvodit jejich význam v daném historickém okamžiku. Žáci zjistí, proč je karikatura parodií na politiku izolacionismu. Umí vysvětlit pojem „appeasement“, ale také roli oné čtveřice mužů z fotografie. Žáci si uvědomí, zda měli Češi v roce 1938 vůbec nějakou volbu.

OKUPACE MÍSTKU. BOJ O CZAJÁNKOVA KASÁRNA 14.3.1939

JARMILA KOTÁŠKOVÁ

Hodina se týká tématu okupace Čech a Moravy v roce 1939, konkrétně obsazování Frýdecko-Místecká a střetu čes. vojáků s německou armádou v boji o Czajánkova kasárna v Místku 14.3.1939. Jsou využity metody I.N.S.E.R.T., V-CH-D, RAFT a volné psaní. Žáci pracují samostatně, ve dvojicích nebo v celé skupině; v závěru hodiny při metodě RAFT v tříčlenných skupinkách.

Žáci pracují samostatně, ve dvojicích nebo v celé skupině; v závěru hodiny při metodě RAFT v tříčlenných skupinkách.

PROTEKTORÁT ČECHY A MORAVA **VĚRA WALACHOVÁ**

Žáci zpracují za použití brainstormingu a metody I.N.S.E.R.T text, ve kterém vyhledávají pro ně již známé a stejně tak nové informace o vzniku Protektorátu Čechy a Morava a o životě v něm.

Metoda I.N.S.E.R.T.

POTÁPKY A BEDLY **IRENA POLÁKOVÁ**

Text obsahuje výtah z odborného článku na téma životní styl mládeže za 2. světové války, mládeže ovlivněné angloamerickou hudbou a kulturou. Skládá se ze tří částí – z oddílu Nejzvrhlejší mládež (obecný úvod), Potápký a bedly (oblékání, tanec, projevy mládeže) a Nejzvrhlejší swingování v Hamburku (chování mládeže této subkultury v Německu a postoj úřadů vůči ní). Text ilustruje dobový obrázek tancující dvojice, který vytvořila příslušnice uvedené skupiny mládeže.

Jsou použity metody: Součástí práce nejsou otázky ani úkoly, je prvotně určen pro práci s klíčovými slovy. Téma svobodného projevu mládeže promítnutého do oblíbeného stylu hudby, tance, způsobu oblékání a typu účesů je žákům a hlavně studentům velmi blízké a vine se i celou poválečnou historií. Text tak může sloužit pro zadání referátu, pro čtení s porozuměním, může se stát východiskem pro projekt, anebo se dá použít jako zajímavý motivační text. Nabízí se problémové otázky, náměty k diskuzi o svobodě projevu a totalitě. Další možností je propojení s literární výchovou (povídka J.Škvořeckého, například Eine kleine Jazzmusik, Konec Bulla Máchy).

ŽIVOTNÍ OSUDY ČESKOSLOVENSKÝCH VETERÁNŮ ZE ZÁPADNÍ FRONTY **2. SVĚTOVÉ VÁLKY** **ZDENKA HRSTKOVÁ**

Studenti během dvouhodinové lekce umí na základě práce s textem a mapou na příkladech vysvětlit, jak válečný konflikt zasáhl do života jednotlivců, na základě souboru konkrétních příkladů provedou zobecnění o zapojení československých vojáků na západní frontě a uvědomí si, jak spolu souvisejí dvě důležité dějinné události – 2. světová válka a únor 1948. Zamýšlejí se nad otázkami: Jak zasáhl do života veteránů převrat v únoru 1948? (rodina, kariéra) Proč se, přestože jsme za druhé světové války nebyli de iure válčící stranou konfliktu, někteří Češi (resp. Čechoslováci) zapojili do boje proti fašismu? Co je vedlo k jejich rozhodnutí. Co riskovali? Sami za sebe zhodnotí klíčovou otázku: „Vyplatí se bojovat za vlast?“

DVOJÍ OKUPACE POBALTÍ. SOVĚTSKÁ A NĚMECKÁ

MARCEL MAHDAL

Jednou z možností, jak zatraktivnit výuku moderních dějin, je zhlédnutí filmu k probíranému tématu. Možností jak s filmem pracovat je určitě více. V následujícím textu je předložen námět na vyučovací hodinu s postupným pouštěním jednotlivých sekvencí Wajdova filmu *Katyň*. Po podobně postavené hodině film většinou koluje několik týdnů mezi žáky, kteří se na něj už dodávají v klidu doma.

Skupinová práce s textem. Žáci při práci s textem získají jednak základní povědomí o této části II. světové války, jednak povědomí o tom, jakou roli hrála propaganda za II. světové války, obecně, jak je možné zneužít HSP ve prospěch jedince, skupin.

INTERPRETACE FILMU A. WAJDY KATYŇ

JIŘÍ TŮMA

Žáci za pomoci návodných otázek a základních faktografických údajů k této problematice v pracovním listě analyzují propagandistické plakáty pocházející z Lotyšska z období II. světové války.

Cílem hodiny je přinutit žáky nejen k pasivnímu sledování filmu, ale i k přemýšlení nad silou propagandy a k samostatnému uvažování nad možnými viníky katyňského masakru.

HANIN KUFRÍK – PROTIŽIDOVSKÁ NAŘÍZENÍ A VYHLÁŠKY

ANDREA TOMĚČKOVÁ

Po absolvování dvouhodinové lekce uvedou žáci na základě práce s textem příklady nařízení, která omezovala život Židům perzekvovaným nacisty. Kladou si otázky: „Proč nacisti tato nařízení vydávali? Jak se asi cítili jejich vrstevníci postižení protižidovskými vyhláškami?“

Metody: brainstorming a párové čtení. Hodinová dotace: 2 vyučovací hodiny. Cíle hodiny: popíše, jak zasahovaly Norimberské zákony do života Židů; žák roztřídí nařízení do skupin podle toho, jakých oblastí života se dotýkala; žák porovná jednotlivá nařízení dle jejich závažnosti.

DĚTI Z BIALYSTOKU

JOSEF MÄRZ

Ucelená příprava na hodinu na téma holocaustu přináší spoustu metod a možnost silného citového prožitku. Kombinuje práci se třemi druhy zdrojů – práci s obrázky, s televizním dokumentem a se psaným textem – jsou to vzpomínky pamětníků a úryvky naučného rázu. Využívá se práce ve dvojicích i ve skupinách. Nabízený postup má velmi silný citový a výchovný potenciál.

Jsou použity metody: brainstorming jako prostředek evokace, práce s obrazovým materiálem – popis, analýza, hledání odpovědí na otázky, sledování dokumentu – srovnání a doplnění informací, hledání informací v psaném textu, tvorba otázek. Na základě působení dobových kreseb a jejich rozboru pomocí otázek může žák nebo student pocítit atmosféru Terezína za okupace. Své představy a názory si může srovnat s výpověďmi pamětníků ve filmovém dokumentu nebo ve psané podobě. Silnou pointu tvoří odhalení autorství obrázků, které namalovaly terezínské děti.

EDVARD BENEŠ – PŘÍKLON K SOCIALISMU VLASTA GERYKOVÁ

Výklad a aktivita seznámí studenty nejprve s nejdůležitějšími prvky socialistických myšlenek a poté se studenti budou snažit tyto myšlenky najít v politických textech Edvarda Beneše. Důraz bude kladen na vývoj Benešova myšlení s postupným příklonem k socialismu a zasazení jeho postojů do politické reality (domácí politika, války, zahraniční tlaky). Hlavní metodou bude práce s textem, studenti si zlepší dovednost kriticky zhodnotit text v souvislosti s jeho historickým pozadím.

Výklad a aktivita seznámí studenty nejprve s nejdůležitějšími prvky socialistických myšlenek a poté se studenti budou snažit tyto myšlenky najít v politických textech Edvarda Beneše. Důraz bude kladen na vývoj Benešova myšlení s postupným příklonem k socialismu a zasazení jeho postojů do politické reality (domácí politika, války, zahraniční tlaky). Hlavní metodou bude práce s textem, studenti si zlepší dovednost kriticky zhodnotit text v souvislosti s jeho historickým pozadím.

TISKOVÁ ZPRÁVA PREZIDENTA TRUMANA Z WASHINGTONU D.C. JIŘÍ TŮMA

Žáci se „setkají“ s autorem dokumentu, který je/není nástrojem propagandy? Z textu se dozví několik skutečností. Např. že USA chtějí trumfnout VB a jejich zbraň „Grand Slam“. Dále že jde o odplatu za Pearl Harbor, že armáda bude mít mnohem ničivější sílu, že za vším stojí dlouho utajované vědecké know how“, že USA chtějí zlikvidovat všechno japonské a že nastává nový věk s atomovou energií. Mohou se tázat, zda z textu dokumentu číší hrdost, vlastenectví anebo bezohlednost, a obhajovat svůj názor (ve dvojici/ve skupině).

Metody, cíle a výstupy: párové čtení, zápis do tabulky I.N.S.E.R.T. Žáci popíší situaci v dokumentu. Zjistí skutečný dosah prezidentových myšlenek. Podle časového určení poznají, na které město byla atomová bomba svržena a uvedou i důvody (zájmy Států a převaha na čí straně). Žáci budou charakterizovat prezidenta Trumana – viz dokument. Odhadnou, komu je určen a proč ho prezident vytvořil. Svá zjištění zapíší žáci do tabulky a posléze budou obhajovat Trumana, či mu oponovat coby neameričan.

PERZEKUCE NĚMCŮ NA NAŠEM ÚZEMÍ PO UKONČENÍ II. SVĚTOVÉ VÁLKY MARTINA DEMČÁKOVÁ

Práce přináší ucelenou přípravu na vyučovací dvou až tříhodinový blok na téma perzekuce německého obyvatelstva po ukončení II. světové války. Obsahuje různorodé materiály, jako jsou rozhovor s historikem na dané téma, odkaz na ukázkou z filmu Habermannův mlýn, dokumenty ke konkrétním událostem.

Jsou použity metody: individuální a skupinová práce, práce s audio a video ukázkou, diskuze, myšlenková mapa, analýza dokumentů. Studenti by na základě vlastního zkoumání předložených pramenů měli pojmenovat důvody perzekuce a zkusit najít odpověď na otázku po profilu jejich pachatelů. Který člověk se může mstít na nevinných lidech? Takto je položena klíčová

otázka lekce. Součástí práce nejsou žádné dokumenty. Příprava tak může sloužit hlavně jako zdroj nápadů pro vlastní práci. Rozhovor s historikem P. Polákem, východisko lekce, je snadno dostupný.

ODSUN NĚMCŮ Z ČESKOSLOVENSKA PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE

LIGIA LEBEDOVÁ

Práce obsahuje návrh přípravy na dvouhodinovou lekci na téma odsunu německého obyvatelstva. Uvádí spoustu metod, nabízí systém otázek, připojen je i názor odborníka na danou problematiku. V příloze jsou dva texty vhodné pro ilustraci doby i pro analýzu. Práce může sloužit i jako zásobárna podnětů k vyvolání zájmu o daný problém a námětů pro práci s tímto citlivým tématem.

Jsou použity metody: práce s mapou a grafy, práce s historickými prameny, rozbor filmové ukázky, rozbor článku v časopise a rozbor ukázky literárního díla, diskuze. Nabízené aktivity vedou k širšímu pohledu na otázku odsunu německého obyvatelstva po válce, vybízejí k hledání odpovědí na klíčové otázky. (Jaké chyby se staly během živelného odsunu? Jak tím utrpěli nevinní? Jak se lze s touto minulostí vyrovnat? Jak by se situace mohla vyvíjet, kdyby k odsunu nedošlo? Proč vinu nelze nikdy zevšeobecňovat a mstu provádět na nevinných?) Studenti si mohou vytvořit vlastní názor analýzou různorodého materiálu, diskuzí nebo vlivem působení filmového nebo slovesného umění.

POVÁLEČNÁ LÉTA 1945 - 1947

IVAN BAUER

Žáci mají na dané téma učitelem vytvořený text, rozdělený do částí A - G se sadou podotázek (základní charakteristika období – teorie supervelmocí – výsledky války a politika – situace v Německu – Československo – SSSR a my – Marshallův plán). Poslední část H představuje soubor letopočtů a událostí. K textu je přiložen pracovní list se vztahem ke znárodnění. Žáci pracují s informacemi z dalšího textu a doplňují tabulku, příp. během tichého čtení označují 6 různými symboly text K. Čapka „Proč nejsem komunistou“. Poté své myšlenky konfrontují se svými spolužáky. Nakonec jim učitel vymyslí hravou formu, jak se dopátrat slov typických pro komunistický režim (z různých slabik poskládat slova a zkratku).

Metody, cíle a výstupy: tiché/párové čtení, klíčová slova a fakta, analýza a syntéza, diskuze. Žáci se naučí pracovat s textem a vyberou z něj klíčová slova, která jim usnadní pochopení rozsáhlejšího např. článku, výkladu atp. Odpovídají na podotázky pod částmi A – G. Doplňují do tabulky text podle údajů z článku a kontrolují si svá zjištění se spolužáky a učitelem. Umí vysvětlit pojmy typické pro komunistický režim – viz soutěž.

ROZBOR KARIKATUR - POČÁTEK STUDENÉ VÁLKY

ZUZANA LOUBET DEL BAYLE

Výuková lekce obsahuje dvě karikatury s tematikou uspořádání světa po druhé světové válce a počátkem studené války. Úkol umožňuje žákům zvyknout si na práci s obrazovými informacemi (obrazovými prameny) a může tím zároveň přispět k oživení dějepisných hodin, které jsou jinak převážně založeny na slovních informacích.

Procvičení práce s obrazovými prameny (konkrétně karikaturami). Žáci se naučí popsat, analyzovat a interpretovat karikaturu. Uvědomí si, že karikatura není nestranná a její funkcí je především lidi přesvědčit a utvrdit v určitém pohledu na svět.

CENZURA BĚHEM VLÁDY JEDNÉ STRANY

MARCEL MAHDAL

Žáci mají k dispozici pracovní list s několika dokumenty (zavedení, dočasné zrušení a znovuzavedení cenzury – retuš a koláž ve fotografii pro masmédia – zakázání autoři a díla – mechanismus schvalování pořadů v normalizačním ČRo – zákaz kritiky zemí VS a přítomnosti sovětských vojsk – cenzurování normalizační popmusic...). Žáci si přečtou osobnostní profil 1 bývalého cenzora (V. Hons). Mohou si podtrhnout/vypsát klíčová slova a do tabulky vepsat hlavní znaky cenzorské a svobodné společnosti.

Metody, cíle a výstupy: tiché/párové čtení, vyhledávání klíčových slov a faktů, syntéza, metoda R.A.F.T., záznam do tabulky/na flipchart. Žáci se seznámí s všednodenní cenzurou během vlády KSČ. Vysvětlí pojmy „cenzorský úřad, cenzor, libri prohibiti“. Popíší rozdíl mezi tehdejší a současnou cenzurou. Na profilu V. Honse dokážou poznat, zda se jednalo o charakterního muže.

ŽELEZNÁ OPONA

MARCEL MAHDAL

Práce obsahuje šest historických dokumentů s otázkami. Přináší různorodý pohled na službu u Pohraniční stráže v době studené války. Umožňuje analýzu textu, srovnání autorského stylu a účelu sdělení a především vede k zamyšlení nad ústřední otázkou textu - Jak se zpětně dívat na službu u Pohraniční stráže?

Jsou použity metody: čtení textu s porozuměním a analýza historických dokumentů různé povahy (text zákona, novinové články, dokument hodnotící význam ochrany státních hranic a úlohu Pohraniční stráže). Jedná se o individuální práci studentů s textem. Studenti na základě práce s dokumenty dospějí k vlastnímu názoru na úlohu železné opony a problematiku ochrany státních hranic za socialismu. Mohou sledovat prostředky propagandy v dobovém tisku.

KAREL KRYL

VLASTA GERYKOVÁ

Aktivita spočívá v seznámení žáků s reakcí kulturního prostředí na historickou událost, v tomto případě na okupaci vojsky Varšavské smlouvy z roku 1968. Naučí se hledat rozpoznat náhled autora na situaci i skrze nepřímé umělecké ztvárnění. Nejdůležitější metodou bude analýza básnického textu. Žáci použijí své znalosti z dějepisu, aby přišli na význam básnických vyjádření. Při nejjasnostech je vhodná diskuze mezi žáky.

Žáci budou schopni zhodnotit dopad písně s politickým charakterem na společnost, pokusí se odhadnout další osud autora vzhledem k dalšímu historickému vývoji.

VĚRA ČÁSLAVSKÁ A LOH MEXIKO 1968

JIŘÍ TŮMA

Aktivita naučí žáky hovořit o historické události a jejich souvislostech, převyprávět text či nahrávku vlastními slovy. Po seznámení s textem a videoukážkou o protestu Věry Čáslavské se pokusí uhádnout, jak pokračoval další život gymnastky po návratu do Československa. Bude využita metoda „tabu“ – žáci se pokusí převyprávět text popisující událost na olympiádě v Mexiku vlastními slovy. Musí se přitom vyhnout předem vyznačeným zakázaným sloům (tabu), naučí se tedy vyličit událost i bez použití jednoznačných charakteristik.

Dále budou žáci schopni zhodnotit akt jednání jednotlivce a zařadit jej do historického kontextu, popřípadě se pokusí odhadnout další vývoj. Důležité bude i zamyšlení o tom, zda by žáci postupovali podobně, zvážení výhod a rizik takového jednání.

ROZBOR FOTOGRAFIÍ - NĚMECKO-FRANCOUZSKÉ VZTAHY ZUZANA LOUBET DEL BAYLE

Výuková lekce obsahuje 2 fotografie odrážející proměnu německo-francouzských vztahů po druhé světové válce. Úkol umožňuje žákům zvyknout si na práci s obrazovými informacemi (obrazovými prameny) a může tím zároveň přispět k oživení dějepisných hodin, které jsou jinak převážně založeny na slovních informacích.

Procvičení práce s obrazovými prameny (konkrétně fotografiemi). Žáci se naučí popsat, analyzovat, interpretovat fotografie a srovnat více zdrojů informací. Uvědomí si, že fotografie může vyjádřit některé informace sama o sobě, ale její úplné pochopení není možné bez znalosti určitého kontextu.

KOMUNISMUS A KOMUNISTICKÁ STRANA

IVAN BAUER

Žáci v jednotlivých úlohách analyzují dobové texty, srovnávají je, objasňují si základní pojmy související s komunismem a srpnovými událostmi 1968.

Skupinová práce. Práce s obrázky, textem. Na základě práce s ukázkami si žáci udělají představu o příčinách, průběhu a důsledcích kolektivizace ve 30. letech na Ukrajině.

IZRAEL MŮJ DOMOV JARMILA POLOMSKÁ

Text obsahuje přípravu na vyučovací hodinu na téma vztahu Židů k Izraeli. Nabízí metodu brainstormingu, volného psaní, tvorby vlastního uměleckého textu i práce s informacemi. I když příprava neobsahuje přílohy s texty pro práci, zvolený postup nebo jednotlivé části přípravy mohou inspirovat k vlastnímu pojetí tématu. V hodině se střídají metody individuální, skupinové práce i práce ve dvojicích, střídají se i činnosti - komunikace, vlastní tvorba, práce s textem. Nabízený postup má silný citový a výchovný potenciál.

Jsou použity metody: brainstorming, volné psaní, práce ve skupině, tvorba vlastního textu, práce s uměleckým textem. Součástí práce nejsou konkrétní materiály, pouze odkazy na literaturu. Cílem hodiny je přiblížit žákům vztah židovského obyvatelstva k Izraeli. Nabízené metody a strategie vedou k úvahám o pojmech vlast a domov, například otázky: Co pro tebe znamená spojení vlast – země – domov? Jaký důvod by pro tebe byl tak silný, že bys kvůli němu opustil svůj domov ve své zemi a šel ho hledat jinde? Na konkrétních osudech lidí ztvárněných v literárních postavách se ukazuje jejich touha žít ve vlastním židovském státě. Díky použitým metodám si mohou žáci uvědomit význam bezpečného domova a význam vlasti pro židovské obyvatelstvo.

ŽIVOT PŘED SAMETOVOU REVOLUCÍ A DNES JIRÍ TŮMA

Žáci se budou za pomoci kartiček s výroky o době před rokem 1989 a o současnosti seznamovat s životem v komunistické éře. Důležitým prvkem bude právě srovnání se současnou situací. Žáci budou pracovat s kartičkami, na kterých budou napsány krátké výroky o situaci dříve a dnes. Díky krátkým větám umístěným samostatně na každé kartičce si žáci výroky lépe zapamatují, mohou si kartičky různě skládat a hledat mezi nimi souvislosti.

Fakta, která budou srovnávat život před Sametovou revolucí s dnešní situací, seznámí studenty s běžným životem v daném historickém období. Žáci lépe pochopí výhody (či nevýhody) dnešního života v demokratickém státě, budou o nich schopni diskutovat.

INSTITUCE EU. ČÍ ZÁJMY HÁJÍ?

VLASTA GERYKOVÁ

Díky této aktivitě se studenti lépe seznámí s institucemi Evropské unie. Rozeznají základní rozdíly mezi nimi, budou se orientovat v tom, čí zájmy zastupují zástupci v jednotlivých institucích. Metodou v této aktivitě je orientace ve zpravodajském textu, protože z nich čerpají studenti informace o EU nejčastěji.

Studenti získají aktivitou lepší povědomí o tom, za koho jednájí členové jednotlivých institucí (zdali za členský stát, za za občany EU prostřednictvím evropských politických uskupení, nebo za EU jako celek). Studenti tak pochopí, že Evropská unie je složitý celek, kriticky zhodnotí častý omyl v tom, že zástupci v Unii zastupují pouze členské státy.

BARGOTI A ROTEŘI

VLASTA GERYKOVÁ

Aktivita spočívá ve spojení porozumění textu a výtvarné práce. Na jejím základě žáci lépe pochopí pojem předsudek, jeho vznik a naučí se lépe chápat text v kontextu s osobou autora. Základní metodou je zde práce s textem, po jehož přečtení bude žák výtvarně vyjadřovat jeho obsah.

Cílem je objasnit žákům vznik předsudku, jak může jeho rozšiřování vést až k diskriminaci. Žáci zjistí, že text přiřazující určité vlastnosti celé komunitě nemusí být pravdivý o všech jejích členech, navíc když je psán členem jiné skupiny.

CO JE TO DEMOKRACIE?

VLASTA GERYKOVÁ

V novinových článcích, v prohlášeních politiků, ve výuce i v běžném hovoru se často setkáváme s pojmem demokracie. Příliš časté používání však může vést k rozostření pojmu. Proto budou studenti pomocí práce s texty odlišných autorů posuzovat, jakými různými způsoby může být demokracie chápána, jaké jsou vlastnosti demokratického státu. Hlavní metodou bude práce s pojmem, snaha o jeho vymezení pomocí různorodých textů. Použit bude i tzv. Vennův diagram. Studenti budou hledat styčné body předložených textů.

Studenti proniknou hlouběji do problematiky teorie demokracie. Zkusí si práci s odborným filozofickým či státoprávním textem. Na základě toho budou schopni kriticky zhodnotit vhodnost a užitečnost používání tohoto pojmu politiky či médií. Seznámí se rovněž se základními kritérii moderního demokratického státu a s pokusy o měření míry demokracie ve světě.

HODNOTY

VLASTA GERYKOVÁ

Aktivita vede žáky k přemýšlení nad tím, že se hodnoty vytváří během historického vývoje, pro určitou komunitu se stávají tradičními. Žákům bude naznačeno, že střet různých hodnot může vést k emotivním reakcím i konfliktům, ale vzájemným porozuměním hodnotových systémů ostatních se můžeme těchto konfliktů vyvarovat. Studenti budou ve skupinách pracovat s kartičkami a seřazovat jednotlivé hodnoty. V tomto ohledu studenti nejen srovnají výsledek své skupiny s ostatními, ale budou také muset přistoupit na kompromisy uvnitř skupiny vlastní.

Cílem aktivity je srovnat přístup k hodnotám žebříčky hodnot uvnitř školní třídy, tedy v kolektivu, ve kterém žáci pocházejí z relativně podobných podmínek. Žáci diskuzí uvnitř vlastní skupiny uvidí, že i v celkem homogenní skupině se na žebříčku hodnot nemusí vždy shodnout. S důrazem na tyto rozdílnosti bude poukázáno právě na možnost ještě větší rozdílnosti při kontaktu s přistěhovalci z jiných kulturních prostředí.

JAK VIDÍME TRESTNÉ ČINY

VLASTA GERYKOVÁ

Aktivitu je vhodné zařadit do širšího rámce prevence kriminality. Žáci ve skupinkách řadí kartičky s trestnými činy od nejzávažnějšího po nejméně závažný. Na pořadí záleží na dohodě ve skupině, na žebříčku hodnot. Během diskuze se pak přejde ke srovnání se současným trestním zákoníkem. Metoda řazení kartiček ve skupině podporuje diskuzi i umění kompromisu, dohody na konečné podobě seřazení.

Žáci se pomocí aktivity seznámí s různými druhy trestných činů, které zná náš právní řád, a tedy i s hodnotami, které trestní zákoník chrání. Aktivita rovněž rozvíjí sebepoznání žáků. Žáci dovedou své pořadí obhájit, cvičí si argumentační schopnosti. Žáci by měli být schopni posoudit trestné činy nejen z hlediska svého žebříčku hodnot, ale také z jejich nebezpečí pro společnost, lépe tak odhadnou reálnou výši trestu za jednotlivé trestné činy.

GENOCIDA. VINA A TREST

PETR ŠIMÍČEK

Text je výtahem z odborné literatury na téma genocida, zločin, vina, trest. Obsahuje klíčová slova k pochopení problematiky viny a trestu, jako jsou genocida, zločin proti lidskosti a civilizaci, kriminální, politická, morální a metafyzická vina. Poslední část práce uvádí přehled důsledků viny - trest, pokání. Vychází z filosofického spisu Karla Jasperse a francouzského trestního zákoníku.

Jsou použity metody: Součástí práce nejsou otázky ani úkoly, text je prvotně určen pro práci s klíčovými slovy a jako zdroj informací k problematice. Práce podává přehledným způsobem základní charakteristiku výše uvedených pojmů. Může být východiskem k diskuzi o stále živých tématech dějin 20. století, jako jsou například svět po 1. světové válce, holokaust, Norimberský proces, komunistické procesy, odsun německého obyvatelstva, normalizace, rehabilitace politických vězňů.

KLÍČE K OSOBNOSTI VLASTA GERYKOVÁ

Aktivita spadá do oblasti sociální percepce – jak vidím druhé, jak druzí vidí mě. Člověk poznává druhé během prvních 4 minut podle vnitřních klíčů. Vnímá jeho postoj, vstřícnost, uzavřenost, barvu vlasů apod. Slova dělají při prvním kontaktu asi jen 10% celkového dojmu. Třída si zkusí aktivitou zařadit nového spolužáka, neznámého člověka, učitele.

Cílem aktivity je, že si žáci vyzkouší svou intuici, schopnost odhadnout druhé, zároveň srovnají své odhady s ostatními spolužáky. V případě nového člověka ve třídě či nového učitele pomůže tato aktivita ke sblížení nově příchozího s kolektivem. Test však může podstoupit kdokoli z kolektivu, třída si může vyzkoušet, jak dobře jej zná, test navíc obsahuje otázky, na které ne vždy přijde řeč v běžném hovoru.

MULTIKULTURNÍ SPOLEČNOST. ANO ČI NE? VLASTA GERYKOVÁ

Hlavním cílem aktivity je zamyšlení nad multikulturní společností pomocí práce s texty, které se k multikulturalismu staví kriticky. Studenti se pokusí vyjít právě z této kritiky a pokusí se najít takové argumenty k obhajobě multikulturní společnosti, které by zahrnuly i některé myšlenky z kritických textů. Aktivita vede k zamyšlení nad českou kulturou, evropskou i jinými, snaží se v kulturním obohacení najít metodu prevence konfliktů. Základní metodou bude práce s textem, při čtení studenti argumenty autorů kriticky zhodnotí, pokusí se buď proti nim, nebo na jejich obranu použít vlastní argumenty.

Cílem bude získat u studentů, v rámci výchovy k toleranci, schopnost vypořádat se s racionální kritikou probíraného konceptu, kterým je multikulturalismus. Práce s textem studentům ukáže možnosti vyhledat si názory různých autorů, kterými mohou podložit vlastní myšlenky.

PLANETA PŘÁTELSTVÍ VLASTA GERYKOVÁ

Aktivita vede k posílení přátelských vztahů mezi dětmi různých národností, k toleranci ke zvláštnostem a odlišnostem druhých lidí. Hravou a výtvarnou formou, vytvořením koláže Planety přátelství posiluje prevenci předsudků a xenofobie. Aktivita celkově zdůrazňuje hodnotu přátelství a schopnost dětí navzájem se pochválit. Žáci ztvární Planetu přátelství formou výtvarné koláže, jejíž tvorbě bude předcházet uvedení do aktivity skrze vyprávění příběhu a povídání o cizincích a jiných kulturách.

Žáci si uvědomí možnosti přátelského vzájemného soužití v multikulturním prostředí a důležitost poznání druhých pro jeho úspěšné fungování, posílí v sobě toleranci vůči odlišnostem. Společnou práci na koláži, kterou si lze vystavit ve třídě, a závěrečnou hrou Klubíčko se rovněž posílí přátelské vztahy ve třídním kolektivu.

REKLAMA V PROUDU ČASU

VLASTA GERYKOVÁ

Žáci se seznámí s několika reklamními spoty z různých dob a na různé výrobky. Budou schopni srovnat rozdíly reklam na stejný výrobek v čase, tak i mezi různými výrobky ve stejnou dobu. Pokusí se určit nejen rozdíly, ale i typické prvky pro reklamy v daném odvětví, cílovou skupinu diváků či případné kontroverze v šotech. Na základě této aktivity pak mohou za domácí úkol zkusit natočit podobnou reklamu. Pro srovnání spotů bude využita metoda Vennova diagramu (viz obrázek níže). Do průniku obou ploch studenti napíší, co mají reklamy společné, do oblastí mimo průnik to, co je typické pouze pro jednu danou reklamu.

Cílem je naučit studenty reklamy pouze pasivně nekonzumovat, ale pokusit se je zařadit do kontextu doby či výrobního odvětví. Studenti by měli rozpoznat prvky typické pro reklamy svého druhu. Student se vlastním zamyšlením nad spotem a srovnáním s ostatními pokusí získat kritický náhled na konkrétní reklamní spot. Získané znalosti pak využijí při domácím projektu – tvorbě vlastní reklamy na jeden z výrobků probraných na hodině.

ŽÁKEM V ETIOPSKÉ ŠKOLE

VLASTA GERYKOVÁ

Aktivita je zaměřena na uvědomění si významu vzdělání v životě člověka. Žáci si uvědomí, jaké je právo na vzdělání, přístup ke vzdělání a rovnost příležitostí v různých částech světa. Rovněž žáci aktivitou hledají společné a rozdílné znaky etiopské a české školy a také mohou zjišťovat příčiny negramotnosti ve světě. Během aktivity bude použito několik metod práce s informacemi. Žáci si nejprve vyzkouší vyvození faktů z jednoduchých hesel, dovedou najít v textu pasáž, která se danému heslu věnuje- práce s textem. Dále se žáci naučí samostatně zhodnocovat informace z textu pomocí čtení metodou I. N. S. E. R. T."

Srovnáním podmínek v etiopské a české škole by měli žáci pochopit vzdělání jako hodnotu a uvědomit si důsledky nedostatečného přístupu ke vzdělání. Kromě toho se naučí nové metodice práce s textem. Poznájí školství jako důležitou oblast v rámci rozvojové spolupráce.

SKUPINA A ČLENSTVÍ V NÍ, ROLE V TÝMU

VLASTA GERYKOVÁ

Prostřednictvím aktivity a předeseleho výkladu se studenti seznámí s typickými rolami ve skupině. Role v týmu dovedou jak rozpoznat, tak zahrát, což studentům může v budoucnu pomoci při účasti v týmu či tvorbě týmu vlastního. Studenti budou pracovat tvořivou dramatikou, vedle znalostí si rozvinou i komunikační schopnosti. A to z pohledu aktivity nejen odborné, ale i komunikační schopnosti používané v běžném styku uvnitř malé skupiny.

Cílem aktivity je seznámit studenty se základními rolami v malé skupině (týmu). Výkladově bude rozdělení rolí vycházet z klasifikace Meredith Belbina, lze použít také jiná jednodušší dělení pozic ve skupině (sociálního statusu). Po absolvování aktivity by student měl lépe proniknout do problematiky fungování malé skupiny, lépe rozpozná role jednotlivců v kolektivech, ve kterých se sám nachází, pokud jde o nějakou tvůrčí činnost. Při vytváření vlastního týmu student snadněji rozpozná, jaká role, potřebná pro lepší výsledek schází, komu přidělit jaké úlohy atd.

UKÁZKY VYBRANÝCH MATERIÁLŮ

I. DĚTI Z BIALYSTOKU

JOSEF MÄRZ

Ucelená příprava na hodinu na téma holocaustu přináší spoustu metod a možnost silného citového prožitku. Kombinuje práci se třemi druhy zdrojů – práci s obrázky, s televizním dokumentem a se psaným textem – jsou to vzpomínky pamětníků a úryvky naučného rázu. Využívá se práce ve dvojicích i ve skupinách. Nabízený postup má velmi silný citový a výchovný potenciál.

Materiály: obrázky, pracovní list s otázkami, dokument Děti z Bialystoku, úryvky.

Tato hodina se bude týkat nejznámějšího místa, které je u nás spojováno s holokaustem.

Nechte žáky uhodnout, o jaké místo půjde.

Fáze 1:

10 minut, rozdělení do skupin

Napište doprostřed tabule „Terezín“.

Myšlenková mapa

a) Nechejte ostatní ve dvojicích popřemýšlet, co vše by k tomuto názvu mohli do dalších buněk napsat, nechejte je cca 3 minuty pracovat a vytvořit svou myšlenkovou mapu.

b) Napište vše, co vám budou hlásit a říkat na tabuli, do dalších buněk.

Fáze 2:

15 minut

Rozdejte do skupin obrázky, pracovní listy s otázkami, jen porad'te, že předcházející úkol týkající se Terezína nebyl náhodný.

Nechte je cca 5-10 minut pracovat.

Prezentace výsledků skupin, přečtou Vám své odpovědi.

Můžete prozradit, že jde o kresby z Terezína, jinak zatím nic.

Fáze 3:

15 minut

Dokument Děti z Bialystoku, zde srovnají svá tvrzení se skutečností.

Další otázky si mohou nachystat pro své učitele.

<http://college.usc.edu/vhi/czech/terezin/lesson.php?nid=951> cca 7 minut

Doplň další úkoly v pracovním listu.

Rozdejte úryvky a vyzvěte žáky k jejich prostudování. Tím zjistí, co se doopravdy stalo, jaká situace byla zobrazena na obrázcích.

Použité zdroje:

MORGAN, Ernst. Obrázek z Terezína. In : Hana GREENFIELD, Z Kolína do Jeruzaléma, Praha, b. d., s. 89.

HAAS, Leo. Obrázek z Terezína. Památník Terezín.

G.ADLER, H. Terezín. Tvář nuceného společenství I, Dějiny, české vydání – Brno 2006, s.77, 92, 285-6. Citováno podle

Hana GREENFIELD, c. d., s. 78. Text poprvé uveřejněn roku 1955.

GREENFIELD, Hana. Z Kolína do Jeruzaléma, Praha, b. d., s. 89. (Úryvek z deníku tehdy čtrnáctileté Helgy Weissové)

Ghetto Terezín, holokaust a dnešek. Děti z Bialystoku. [cit. 2012-07-26]

Dostupné z: <http://college.usc.edu/vhi/czech/terezin/lesson.php?nid=951>

MORGAN, Ernst. Obrázek z Terezína. In : Hana GREENFIELD, Z Kolína do Jeruzaléma, Praha, b. d., s. 89.
HAAS, Leo. Obrázek z Terezína. Památník Terezin.

1. Popište postavy, které vidíte na obrázku, co dělají, odkud kam jdou?
2. Zkuste odhadnout, kdy a kde se zobrazená situace odehrává.
3. Zamyslete se nad detaily obrázku, který vás zaujal, proč?
4. Co lze vyčíst z výrazů tváří?
5. Vymyslete název pro obrázek.
6. Kdo mohl být autorem obrázku?

Po zhlédnutí svědectví pamětníků:

Odpovězte si znovu na otázky 1, 2, 6.

Pročtěte úryvky a své odpovědi si překontrolujte.

Domácí úkol

Najděte na mapě všechna místa, o kterých pamětníci mluví, která to byla?

Zamyslete se nad tím, zda se tyto děti něčím provinily.

Vyhledej ve Wikipedii jméno Petr Ginz.

„25.8. 1943. Přijely včera v pět hodin odpoledne. V noci bylo povoláno několik ošetřovatelek a lékařů. Vypadají strašně. Nedá se ani odhadnout jejich věk, mají všichni staré, strhané obličeje a drobounká tělíčka. Mají vši. Všechny mají tak vystrašené oči a zděšeně se bránily jít do koupelny, bály se plynu.“

(Hana GREENFIELD, Z Kolína do Jeruzaléma, Praha, b.d., s.89. Úryvek z deníku tehdy čtrnáctileté Helgy Weissové).

„24. srpna 1943 bylo do Terezína dopraveno 1 260 dětí. 7. října 1943 byl transport Dn/a, sestávající z 1260 dětí a 53 dospělých, ihned po příjezdu do Osvětimi poslán do plynových komor. Děti pocházely z Bialystoku. Jejich rodiče byli zastřeleni při povstání v ghettu v srpnu 1943.“

(H.G.ADLER: Terezín. Tvář nuceného společenství I, Dějiny, české vydání, Brno 2006, s.77, 92, 285-6. Cit. podle Hana GREENFIELD, c.d., s.78. Text poprvé uveřejněn roku 1955).

Pozn.: Obrázky zachycují příjezd transportu dětí z ghetta Bialystok do Terezína. Na pracovním listě 1 je situace zachycená Ernstem Morganem a autorem obrázku na pracovním listě č.2 je Leo Haas. Mezi vězňenými bylo hned několik profesionálních malířů. Další zachované obrazy z Terezína pocházejí od amatérů i talentovaných dětí. I tyto obrazy nám pomáhají zjistit, jaký byl život v terezínském ghettu.

Celkem tak terezínským ghettem prošlo asi 155 000 mužů, žen a dětí. Na 35 000 z nich nalezlo smrt přímo v Terezíně, dalších 83 000 vězňů po deportaci z Terezína zahynulo ve vyhlazovacích táborech, v pracovních táborech a za pochodu smrti v závěru války.

II. FAŠISMUS A MEZIVÁLEČNÁ ITÁLIE

MARKÉTA HABUROVÁ

Žáci tvoří text (volné psaní), který se vztahuje k Itálii mezi lety 1848 - 1918. Pracují s textem o situaci v Německu ve 20. a 30. letech 20. století. Mají před sebou text Fašismus a meziválečná Itálie. Zábavnou formou (párové čtení) dospějí ke stavu Itálie po první světové válce, vč. nástupu fašismu a B. Mussoliniho k moci. Dovedou charakterizovat Itálii v 1. polovině 20. století (metoda pětilístek).

Časová jednotka: 1 vyučovací hodina (45 minut)

Uspořádání třídy: klasické + práce ve dvojici

Situace (na jakou předešlou látku navazujeme nebo zda se jedná o nové téma): Studenti se v předešlých hodinách učili o poválečné situaci v Německu, takže mohli porovnávat vývoj obou zemí ve 20. a 30. letech 20. století.

Cíle (cíle jednotky jsou formulovány pro žáky – říkají, co žáci budou znát a umět dělat na konci jednotky; obsahují co nejpřesnější pojmenování očekávaných nových znalostí i dílčích dovedností, postojů):

- žák si osvojí metodu párového čtení
- žák dokáže vysvětlit, co je fašismus a jak se dostala fašistická strana v Itálii k moci
- žák popíše historický vývoj v meziválečné Itálii
- žák si uvědomí shody a rozdíly mezi vývojem v Itálii a Německu

Potřebný materiál včetně přesného uvedení zdrojů a citací:
texty + http://cs.wikipedia.org/wiki/Benito_Mussolini
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Fa%C5%A1ismus#It.C3.A1lie>

EVOKACE: volné psaní (téma: Itálie v letech 1848-1918)

UVĚDOMĚNÍ SI VÝZNAMU: párové čtení – téma: Fašismus a meziválečná Itálie

REFLEXE: pětilístek: Itálie ve 20. a 30. letech 20. století

Použité zdroje:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/BenitoMussolini>
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Fa%C5%A1ismus#It.C3.Allie>

PŘÍLOHA:

FAŠISMUS A MEZIVÁLEČNÁ ITÁLIE

Fašismus (ital. fascismo) v užším a původním smyslu označuje italský fašismus, politické hnutí vedené Benitem Mussolinim, které ovládalo Itálii v letech 1922 až 1943.

Již ve 20. letech 20. století se však označení rozšířilo na příbuzná politická hnutí, strany a státní režimy v jiných zemích, a stalo se tak označením typu politické ideologie. Typickými rysy fašistických ideologií jsou mimo jiné vypjatý nacionalismus, autoritativní a charismatické vůdcovství, militarismus, kult modernity, mládí a síly jakož i silná ekonomická role státu.

Po 1. světové válce pokračoval Mussolini v agitaci a 23. března 1919 v Miláně v čele asi stovky bývalých elitních vojáků, nacionalistických syndikalistů a protiměšťáckých intelektuálů

futuristů vyhlásil „válku socialismu ... neboť se protíví nacionalismu“ a ustavil organizaci Fasci di combattimento (česky přibližně „Bojová bratrstva“), budoucí fašistickou stranu Partito Nazionale Fascista.

Slovo fasci, italsky „svazky“, jež dalo fašismu název, zdůrazňuje solidaritu spolubojovníků a odkazuje také na starořímský odznak moci zvaný fasces, svazky jilmových prutů s vyčnívající vetknutou sekýrou, jež liktoři (veřejní sluhové úředníků) v průvodu nosili před vysokými úředníky.

Ve volbách 16. listopadu 1919 ovšem fašisté zcela propadli. Přes počáteční neúspěch na sebe začali Mussoliniho fašisté rychle strhávat pozornost. Jejich nová taktika, squadristus, spočívala ve vysílání násilnických komand, squadre d'azione, zvaných černokošiláči, terorizujících domnělé nepřátele Itálie, zprvu především Slovince žijící v okolí Terstu a socialisty. K oblíbeným teroristickým metodám squadristů patřilo donutit protivníka vypít velkou dávku ricinového oleje a oholit mu půlku kníru.

Útoky na socialisty si fašisté získali podporu statkářů, kteří v nelehké hospodářské situaci čelili silným levicovým odborům, a to Mussolinimu umožnilo zapustit kořeny na severoitalské politické scéně.

Počátkem 20. let 20. století se Itálie dostala do hluboké politické krize, způsobené mimo jiné i sektářstvím levice a nesvorností demokratických sil. Squadristé v situaci, kdy byla vláda neschopná akce, pokročili od vypalování jednotlivých budov k zabírání celých měst v severní Itálii.

Odhaduje se, že v letech 1920–1922 následkem politického násilí v Itálii zahynulo asi 500–600 fašistů a asi 2000 antifášistů a nefašistů; další asi 1000 antifášistů bylo povražděno v letech 1923–1926.

Na konci října 1922 Mussolini zorganizoval tažení, jež vešlo do dějin jako Pochod na Řím: jeho černokošiláči se zabavenými vlaky nebo pěšky vydali k hlavnímu městu. Pochod vedli Italo Balbo, Emilio De Bono, Michele Bianchi a Cesare Maria De Vecchi, zatímco Mussolini vyčkával v Miláně připraven uprchnout do Švýcarska, kdyby akce selhala. Slabá vláda se pokusila tažení fašistů zastavit, což se jí i zčásti podařilo. Král Viktor Emanuel III. však odmítl vládu podpořit vyhlášením stanného práva a místo toho nabídl Mussolinimu místo premiéra. Ten vzápětí přicestoval železničním lůžkovým vozem a úřad převzal.

Královny motivy nejsou dodnes zcela jasné, roli nejspíše hrály obavy z dalšího vývoje v případě otevřené konfrontace s fašisty. Rozhodující 28. říjen se stal italským státním svátkem záměrně fašisty opřádaným hrdinskými mýty.

První dva roky Mussolini předsedal koaliční vládě, jež prováděla běžnou konzervativní politiku. Roku 1923 se fašistům pomocí nátlaku černokošiláčů podařilo prosadit volební zákon, podle něhož vítězná strana získávala dvoutřetinovou většinou poslanců, jestliže dostala aspoň 25 % hlasů. Ve volbách 6. dubna 1924 Mussoliniho nacionalistická koalice díky nátlaku na voliče drtivě zvítězila a Mussolini ovládl parlament. Roku 1925 fašisté spustili vlnu opatření k utužení režimu: rušení opozičních novin, zatýkání nefašistických politiků, rozpuštění politických stran

kromě fašistické PNF, zavedení trestu smrti a další kroky „na obranu státu“. Jako premiér pak Mussolini zahájil velké reformy, během nichž neustále zvyšuje své pravomoci, od r. 1925 vládí již jako diktátor. V této době začal používat titul capo del governo e duce del fascismo (šéf strany a vůdce státu).

Roku 1935 Itálie obsadila Habeš, kterou v květnu 1936 zařadila do svého koloniálního panství. V dubnu 1939 Itálie okupovala Albánii a 10. června 1940 se Itálie stala členem Paktu tří a aktivně se zapojila do bojů druhé světové války.

ITÁLIE VE 20. A 30. LETECH 20. STOLETÍ

_____	(SLOVO - jaká byla, jaké měla vlastnosti)	_____
_____	(SLOVO - co dělala)	_____
_____	(VĚTA - čtyři slova)	_____
_____ (SYNONYMUM, METAFORA)		

III. PERZEKUCE NĚMCŮ NA NAŠEM ÚZEMÍ PO UKONČENÍ II. SVĚTOVÉ VÁLKY MARTINA DEMČÁKOVÁ

Práce přináší ucelenou přípravu na vyučovací dvou až tříhodinový blok na téma perzekuce německého obyvatelstva po ukončení II. světové války. Obsahuje různorodé materiály, jako jsou rozhovor s historikem na dané téma, odkaz na ukázkou z filmu Habermannův mlýn, dokumenty ke konkrétním událostem.

Příprava na vyučovací hodinu

- 1) Téma: Perzekuce Němců na našem území po ukončení II. světové války – pachatelé a touha po odplatě.
- 2) Cíl: Pojmenovat důvody a profil pachatelů perzekuce.
- 3) Zařazení lekce: historické studie, vina, pachatelé.
- 4) Metody: individuální a skupinová práce, práce s audio a video ukázkou, diskuze, myšlenková mapa.
- 5) Hodinová dotace: bloková výuka 2-3 vyučovací hodiny
- 6) Klíčové otázky: Který člověk se může mstít na nevinných lidech?
- 7) Materiály: odkaz na rozhovor s historikem P. Polákem, ostatní uvedené texty nejsou součástí práce

Postup práce

1. krok – poslech ukázky

Žáci vyslechnou cca 4 min. záznam rozhovoru s historikem P. Polákem. Zvukový záznam by měl posloužit jako motivace pro následující téma.

2. krok – individuální práce

Žáci dostanou za úkol napsat na list papíru vlastnosti či okolnosti, které mohou vést k tomu, že člověk je schopen se mstít na lidech.

3. krok – skupinová práce (skupiny po 3-4)

Žáci budou rozděleni do tříčlenných až čtyřčlenných skupin, měli by si porovnat vlastní zápisy z předcházejícího úkolu a na jeden velký společný papír napsat informace, na kterých se shodli.

4. krok – práce s texty

Všechny skupiny obdrží jeden studijní materiál s názvem Revoluční gardy, po prostudování mohou připsat další informace do společného pracovního listu. Žáci by si po seznámení s textem měli uvědomit nové skutečnosti, které ovlivnily rozhodování pachatelů perzekucí. Seznámili by se s pojmem revoluční gardy.

5. krok – prostudování pracovních listů popisujících událost v konkrétní obci

Každá skupina obdrží pracovní list týkající se konkrétní události, odehrané na našem území těsně po ukončení války v roce 1945.

Skupina č. 1 – Ústecký masakr-úvod

Skupina č. 2 – Ústecký masakr – 1. část

Skupina č. 3 – Ústecký masakr – 2. část

Skupina č. 4 – Ústecký masakr – 3. část

Skupina č. 5 – Masakr na Švédských Šancích

Skupina č. 6 – Masakr Sudetských Němců na Podbořansku

Skupiny si materiál prostudují a dopíší další znaky osobnosti páchající bezpráví a zlo na druhých lidech.

6. krok – rozbor po domácím zhlédnutí ukázky z filmu Habermannův mlýn

Žáci mají poslední možnost dopsat nové poznatky na své pracovní listy.

7. krok – společná analýza

Všichni žáci i s učitelem se posadí do kruhu a jednotlivé skupiny budou obhajovat svůj výtvar, přečtou své poznatky a případně vysvětlí, co je vedlo k napsání některých informací. Měla by probíhat řízená diskuze, kdy nejprve skupinka představí svou práci, následně se ostatní žáci budou doptávat na pro ně nejasné informace. Učitel by měl prezentující skupinu vést k tomu, aby obhájila své informace tak, že přiblíží ostatním spolužákům fakta, která se dozvěděli z pracovního listu. Tak se i ostatní skupiny seznámí s informacemi z pracovního listu, s nimiž nepracovaly.

8. krok – shrnutí událostí ve formě myšlenkové mapy

V závěru lekce učitel spolu s žáky vytvoří na tabuli myšlenkovou mapu, která by měla shrnout informace týkající se perzekuce Němců žijících na našem území po ukončení II. světové války. Důležitou částí myšlenkové mapy bude i obecné pojmenování obětí, z čeho byli viněni, která část německé společnosti žijící u nás byla pronásledována.

Příloha – poznámka

Roman Anýž: Má úcta především za to, že se neohroženě pouštíte do jednoho z nejcitlivějších a nejkontroverznějších témat našich moderních dějin. Na vyhnání a nucené vysídlení Němců z Československa by podle mého názoru bylo možné připravit celý cyklus TTH hodin (myslím od identity, přes my a oni, historickou studii, historický odkaz a paměť až po rozhodnutí angažovat se. Je to přesně ta traumatická historická zkušenost, která se pro to „hodí“.

Vaše hlavní otázka zní „Který člověk se může mstít na nevinných?“ Je-li myšlena provokativně a pohlídáte-li, aby odpovědi (resp. to, co si děti z lekce odnesou) nebyly zjednodušené, pak je podle mého názoru dobrá. Zjistí, že to byly především gardisté, a že značná jejich část byli „pacholci“, ale v rozhovoru s historikem rovněž zaznívá, že to bylo s přímou i nepřímou podporou státu, dále asi děti přijdou na to, že pro některé, kteří byli za války skutečně pronásledováni, přišli o své blízké apod., to mohla být touha po „spravedlivé odplatě“. Bylo by fajn, kdybyste tam „propašovala“ vliv skupiny (my a oni), davové chování – treatat Němce bylo považováno téměř (nebo zcela?) za vlasteneckou povinnost, a nejvyšší místa to podporovala... V rozhovoru s historikem mi přijde rovněž zajímavé, když mluví o kolektivní odpovědnosti a o kolektivní vinu odmítá. Děti by možná mohly zkusit promyslet rozdíl mezi odpovědností a vinou (?)

Když to dělám s dětmi já, stavím hodiny například na těchto otázkách: „Bylo podle Tebe správné vyhnat Němce?“ „Co je to spravedlivá odplata? Věříte v právo na ni? Proč ano/ne?“ „Souhlasili byste s omluvou jménem státu nebo radnice? Za jakých okolností (podmínek) ano/ne?“ „Pátrali byste po původních majitelích své chaty v Sudetech? Pozvali byste je (jejich potomky) na návštěvu v případě, že by se vám podařilo je vypátrat? Proč ano/ne? Měli byste obavy? Z čeho, pokud ano?“ Atd., atp.

IV. PROPAGANDISTICKÁ RÉTORIKA ANEB PODOBNOST ČISTĚ NÁHODNÁ?

JIRÍ TŮMA

Žáci doplňují předem dané informace do textu a rozhodují, zda jde o rétoriku nacistickou či komunistickou, v nastalé diskuzi zjišťují shodné či podobné rysy obou režimů, rozuzlení najdou v druhém textu – nezkrácené verzi - a na základě něj dokládají, proč se jedná o text ze SSSR.

I. FÁZE

1. Přečtěte si pozorně text a doplňte místo teček označení skupiny lidí, o které se v textu zřejmě píše (kulaka/ Žida, kulacích/Židech, kulaci/Židé, kulaky,/Židy, kulaci/Židé)
2. Rozhodněte o kom text podle Vás pojednává, který režim popisuje a zda jde o rétoriku nacistickou nebo komunistickou.

II. FÁZE

Skupiny sdělí, kterou skupinu lidí by do textu dosadili. Má zkušenost je taková, že většina bude předpokládat, že jde o text, který pojednává o Židech a jde o nacistickou rétoriku. Pokud se rozhodnutí skupin liší, můžete určitě diskutovat v čem jsou si tyto režimy podobné? Proč si myslíte, že jde kulaky/Židy ? apod.

III. FÁZE

1. Přečtěte si pozorně celý překlad originální verze.
2. Ve kterých částech se původní (delší) text liší od upraveného? Podtrhněte.
3. Nebo jinak: Pokud by byl text kompletní, podle kterých slov a tvrzení byste odhadli, že se jedná o text ze SSSR?

Celá aktivita jde určitě absolvovat i rychleji - ústně. I touto formou se určitě může rozvinout následná diskuze, o kterou zde určitě jde.

TEXT:

Lidé jsou přesvědčeni, že se nemohou ničeho dotýkat: ručníky jsou pošpiněny, člověk se nemůže posadit ke stolu vedle těchto parazitů, dítě ..... je odporné, jeho dcera je horší než veš. Navíc všichni smrdí, mají syfilidu, ale jsou to především nepřátelé. Mluvili o ..... na schůzích, rádio, kino, spisovatelé říkali všichni to stejné: ..... jsou parazité. A otevřeně prohlašovali: je třeba pozvednout proti nim masy a vyhubit ty prokleté..... Aby je mohli zabít, museli říci: .....nejsou lidské bytosti.

„Po zatčení otců přišla na začátku 30. let řada na jejich rodiny. Lidé jsou přesvědčeni, že se nemohou ničeho dotýkat: ručníky jsou pošpiněny, člověk se nemůže posadit ke stolu vedle těchto parazitů, dítě kulaka je odporné, jeho dcera je horší než veš. S těmito rolníky se zachází jako s dobytkem. Navíc všichni smrdí, mají syfilidu, ale jsou to především nepřátelé lidu, vykořisťují lidskou práci, zatímco chudí, Komsomolci a milicionáři jsou všichni hrdinové. Tyto řeči na mě začaly působit, byla jsem malá holka. Mluvili o kulacích na schůzích. Rádio, kino, spisovatelé a Stalin říkali všichni to stejné: kulaci jsou parazité. A otevřeně prohlašovali: je třeba pozvednout proti nim masy lidu a vyhubit ty prokleté kulaky jako třídu. Aby je mohli zabít, museli říci: kulaci nejsou lidské bytosti. Stejně jako Němci říkali: Židé nejsou lidské bytosti.“

Zdroj: Vasilij Grossman (narozen r. 1905), Все течет, 1984

Pozn.: ukázka z knihy, kde autor líčí deportace ukrajinských kulaků, cenzura knihu zakázala, publikována po autorově smrti

V. ROZBOR FOTOGRAFIÍ - NĚMECKO-FRANCOUZSKÉ VZTAHY

ZUZANA LOUBET DEL BAYLE

Výuková lekce obsahuje 2 fotografie odrážející proměnu německo-francouzských vztahů po druhé světové válce. Úkol umožňuje žákům zvyknout si na práci s obrazovými informacemi (obrazovými prameny) a může tím zároveň přispět k oživení dějepisných hodin, které jsou jinak převážně založeny na slovních informacích.

Instrukce pro učitele

Na začátku práce bude nutné studentům vysvětlit (zopakovat) některé události: druhá světová válka, evropská integrace

Studenti obdrží pracovní list (fotografie a úkoly ke zpracování). Mohou pracovat samostatně, ve dvojicích nebo ve skupinách. Následuje společné vyhodnocení.

Úkoly pro žáky:

Popište obě fotografie (aktéři, místo). Jaký je v té době vývoj francouzsko-německých vztahů? Jak se vyvíjí evropské sjednocení?

Proč můžeme říci, že obě dvojice politiků představují jinou generaci?

Jaký je postoj obou politiků na jednotlivých fotografiích?

Co je centrální bod fotografie č. 2?

Jak tyto fotografie symbolizují ideály sjednocené Evropy?

Příloha č. 1: Německo-francouzské vztahy po druhé světové válce

Chronologie

Německo-francouzské sblížení těsně po válce

1950 - Pleven navrhuje vytvoření společné evropské armády, která by zahrnovala i německé jednotky

1951 - Zrod Evropského společenství uhlí a oceli (Schumann, Adenauer, De Gasperi)

1954 - Francouzské národní shromáždění odmítá projekt společné evropské armády

1957 - Římské smlouvy: založení EHS

60. léta: vztahy mezi oběma zeměmi se utužují

1963 - Podpis Elysejské smlouvy (De Gaulle a Adenauer) o upevnění vzájemné spolupráce

„Motor“ evropské integrace

Od 1974 H. Schmidt a V. Giscard d'Estaing dávají impuls evropské integraci, ekonomická krize ale brzdí jejich iniciativu.

80. léta: německo-francouzské sblížení díky politikům Mitterrandovi a Kohlvi

1979-1983 - Společný postoj během krize

1989 - Návrh společné měny má podporu obou států

1. Adenauer a De Gaulle v remešské katedrále, 1962

2. Mitterrand a Kohl u Verdunu, 1984

ÚKOLY K FOTOGRAFIÍM

Popis

1. Popište obě fotografie (aktéři, místo). Jaký je v té době vývoj francouzsko-německých vztahů? Jak se vyvíjí evropské sjednocení?
2. Proč můžeme říci, že obě dvojice politiků představují jinou generaci?

Rozbor

3. Jaký je postoj obou politiků na jednotlivých fotografiích?
4. Co je centrální bod fotografie č. 2?

Interpretace

5. Jak tyto fotografie symbolizují ideály sjednocené Evropy?

Použité zdroje:

Adenauer a De Gaulle v remešské katedrále (fotografie), 1962.

Dostupné z: <http://pagesperso-orange.fr/cchamorand/hist/francoallmd.htm>

Mitterrand a Kohl u Verdunu (fotografie), 1984.

Dostupné z: <http://bruxelles.blogs.liberation.fr/couillises/2009/10/le-11-novembre-f%C3%A0te-de-lamiti%C3%A9-francoallemande.html>

Všechny výukové materiály najdete na přiloženém CD

Vydal Moravskoslezský kraj
28. října 117, Ostrava
www.kr-moravskoslezsky.cz
2012

Obsah podléhá licenci Creative Commons
Uveďte autora - Neužívejte dílo komerčně - Nezasahujte do díla
3.0 Česká republika

Vydal Moravskoslezský kraj
28. října 117, Ostrava
www.kr-moravskoslezsky.cz
Ostrava 2012

